

Södertörns högskolas remissvar gällande slutbetänkandet Högre växel i minoritetspolitiken. Stärkt samordning och uppföljning (SOU 2020:27)

Södertörns högskola har med stort intresse tagit del i utredningen *Högre växel i minoritetspolitiken. Stärkt samordning och uppföljning* (SOU 2020:27) och ser mycket positivt på de tankar och förslag som framkommer i utredningen. Det gäller särskilt en tydligare dialog med minoriteterna, ökat inflytande och egenmakt för minoriteterna samt att minoriteternas sakkunskap i mycket högre grad tas tillvara i arbetet än som tidigare gjorts tillsammans med betoningen på långsiktighet. Vidare ser högskolan de föreslagna fyra övergripande delmålen för minoritetspolitiken, det vill säga frihet från diskriminering och annan negativ särbehandling, inflytande och delaktighet, kulturell identitet samt levande minoritetsspråk, som angelägna och avgörande för att ytterligare stärka de nationella minoriteternas rättigheter och levnadsförhållanden. Högskolan delar i princip utredningens förslag om att uppdraget, som central uppföljande och samordnande myndighet när det gäller de nationella minoriteterna judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar samt de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli och romani chib, ska flyttas från Länsstyrelsen i Stockholms län till Institutet för språk och folkminnen (Isf). Högskolan anser dock att det fortfarande finns oklarheter kring hur Strategin för romsk inkludering 2012–2032, som även den ingår i minoritetspolitiken, ska hanteras (se nedan för vidare kommentar).

Södertörns högskola delar utredningens bedömning att det i nuläget finns oklarheter kring vad de nationella minoriteterna "kan förvänta sig av uppföljningsmyndigheterna vilket riskerar att leda till frustration, irritation och bristande tillit" och att minoriteterna efterlyser "en tydligare dialog kring nödvändiga prioriteringar" samt att det saknas en "motor" i minoritetsarbetet (sid. 126). Södertörns högskola instämmer i utredningens konstaterande att en förutsättning för ökat inflytande för minoriteterna är att deras sakkunskap i högre utsträckning tas till vara i arbetet och menar att detta bland annat kan ske genom mer långvariga och regelrätta anställningar. Det är i längden inte hållbart att representanter från minoriteterna ska ställa upp på ideell basis eller erhålla endast korta anställningar i

tidsbegränsade projekt utan makt eller mandat, vilket under många år varit vanligt förekommande. Högskolan menar att deltagande från minoriteterna är avgörande för det minoritetspolitiska arbetet och bör så långt som möjligt ske från start i olika sammanhang där frågor rörande de nationella minoriteterna behandlas, som exempelvis i det råd som föreslås för Isofs nya samordnings- och uppföljningsuppdrag (s. 262). Högskolan delar därmed också utredningens syn att "de nationella minoriteterna ska behandlas som fullvärdiga subjekt som kan bidra till förändring och ökat genomförande av rättigheterna och inte endast objekt för olika insatser från det offentliga sida" (s.124–125).

Som enda lärosäte i Norden bedriver Södertörns högskola både forskning och utbildning inom romska studier i nära samverkan med romer. Högskolans erfarenheter av uppdragsutbildningar för romska brobyggare och modersmåslärare i romani chib, där drygt 50 kvinnor och män från olika romska grupper mellan åren 2012–2019 deltagit, har varit mycket positiva. Vi menar att just uppdragsutbildningar förlagda på universitet eller högskolor riktade till minoriteterna är ett värdefullt sätt att ytterligare öka kompetensen hos minoriteterna för arbetsuppgifter relaterade till minoritetspolitikens intentioner såväl i nutid som framgent. Södertörns högskola har även inkluderat kunskaper om de nationella minoriteterna i lärarutbildningarna samt bedrivit uppdragsutbildningar riktade till skolpersonal kring dessa frågor. I likhet med utredningen kan vi dock konstatera att det finns svagheter i kommunernas arbete när det gäller att integrera och långsiktigt ta vara på de romska brobyggarnas och modersmåslärarnas kompetens (jfr. s. 125).

Högskolans samarbeten med den romska minoriteten har tillsammans med uppdragsutbildningarna och forskning på området sammantaget bidragit till att en värdefull kunskapsbas utvecklats på högskolan. Med Södertörns högskolas mångåriga erfarenheter av samarbeten med den romska minoriteten och forskning om språket romani chib och romska studier kan högskolan bli en viktig samarbetspartner för Isof i dess nya form för att kunna täcka behov av forskning och andra kunskapshöjande insatser som exempelvis utbildningar. När det gäller forskning behövs också påpekas att det är angeläget att minoriteterna själva även kan påverka och vara delaktiga i val av forskningsfrågor som upplevs som viktiga att få svar på.

Lärosäten med särskilda uppdrag

Södertörns högskola vill också kommentera de särskilda uppdragen att starta ämneslärarutbildningar för tre lärosäten, Umeå universitet för samiska och meänkieli, Stockholms universitet för finska och Södertörns högskola för romani chib som nämns i utredningen (s.75). För jiddisch på Lunds universitet finns i nuläget inte motsvarande uppdrag. Här vill Södertörns högskola påminna om Utbildningsdepartementets promemoria (2020-06-08) med förslag till breddning av uppdraget till de lärosäten som f.n. har ansvar för

att utveckla ämneslärarutbildning i respektive minoritetsspråk. Högskolan menar att även högskolenivån bör inkluderas i uppdraget, vilket vi föreslår formuleras som att lärosätena "ska bedriva utvecklingsarbete och utbildning på vetenskaplig grund, däribland lärarutbildning, som gynnar undervisning i och på minoritetsspråket [...] i förskolan, grundskolan och gymnasieskolan *samt på högskolenivå*." Södertörns högskola ser mycket positivt på att denna breddning kommer till stånd och uppfattar den som ett värdefullt steg i enlighet med utredningens inriktning.

Förvaltningsområden

Södertörns högskola vill också lyfta frågan om förvaltningsområden. Det är positivt att samer, sverigefinnar och tornedalingar numera har egna förvaltningsområden, men denna särställning kan i vissa fall missgynna den romska och den judiska minoriteten. Högskolan menar att det inom ramen för minoritetspolitiken bör utvecklas förslag som gör samtliga minoriteter mer jämställda. Hela landet skulle här kunna bli betraktat som förvaltningsområden för romer och judar som ju är icke-territoriella minoriteter, eller åtminstone inledningsvis de största städerna Stockholm, Göteborg och Malmö, där större grupper av den romska och judiska minoriteten idag lever. Ett skäl till detta är att revitalisering av minoritetsspråk kräver satsningar från unga år, vilket förutsätter långsiktiga strukturer och därför främst sker i förvaltningsområdena. Södertörns högskola anser att det är angeläget att Isof arbetar för att romani chib och jiddisch får samma status som övriga minoritetsspråk. Vidare menar högskolan att det vore viktigt satt Isof verkar för att *språk* blir ytterligare en diskrimineringsgrund (jfr s. 86), då exempelvis minoritetsbarn idag ofta inte tillåts tala sitt minoritetsspråk i skolan, något som även Europarådets expertkommitté påtalat i sin senaste rapport.¹ Samtidigt är det angeläget att minoritetsfrågorna inte reduceras till endast språkfrågor, eftersom det också finns många individer inom minoriteterna som inte talar respektive minoritetsspråk, men definierar sig som tillhörande minoriteten i fråga.

Strategin för romsk inkludering 2012–2032

Angående förslaget i Strategin för romsk inkludering och förslaget att Isofs ansvar för utvärdering och uppföljning av strategin för romsk inkludering inte bör regleras i institutets instruktion, anser Södertörns högskola, som tidigare nämnts, att förslaget innehåller otydligheter. Minoritetspolitiken omfattar även strategin för romsk inkludering åren 2012–2032, men Länsstyrelsen har bara uppdraget att "samordna, följa upp och genomföra insatser inom ramen för strategin" fram till 2023 (s. 258). Skälet som anges i utredningen är att "om regeringen går vidare med en särskild myndighet för romska frågor kan det vara nödvändigt att göra vissa anpassningar av såväl det förslaget som av förslagen av detta betänkande, ur effektivitetssynpunkt och med tanke på ändamålsenlighet" (s. 257).

¹ <https://rm.coe.int/swedeneqml7-en2-docx/16809f91f7>

Södertörns högskola har i ett tidigare yttrande (Dnr: 2728-1.5.1-2019) angående förslaget om en myndighet för romska frågor (DS 2019:15) ställt sig positiv till förslaget att inrätta en myndighet för romska frågor och anser att det kan ses som ett steg på vägen mot en institutionalisering av frågorna. Ett inrättande av en myndighet markerar frågornas vikt och bidrar till större långsiktighet och stabilitet, vilket högskolan välkomnar. Det är även positivt att frågorna, med en egen myndighet, skulle få en nationellt övergripande placering. Det är alltså i utredningen oklart vad som kommer att ske med de romska frågorna. Samtidigt menar Södertörns högskola att det är synnerligen angeläget att samordningen i minoritetsfrågorna sker så att en långsiktig förstärkning av dessa sker på det sätt som formuleras i intentionerna med att Länsstyrelsens ansvar överförs och vidgas till Isof.